

**Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка**

**Кафедра археології, спеціальних історичних і
правознавчих дисциплін**

1. Загальна інформація про курс

Назва курсу, мова викладання	Археологія раннього залізного віку, українська
Викладачі	Баженов Олександр Львович
Профайл викладачів	https://kaf-asipd.kpnu.edu.ua/?page_id=301
E-mail:	bazhenov.oleksandr@kpnu.edu.ua
Сторінка курсу в MOODLE	https://moodle.kpnu.edu.ua/
Консультації	Відповідно до графіку індивідуальних консультацій, що розміщений на інформаційному стенді кафедри архівознавства, спеціальних історичних та правознавчих дисциплін: щопонеділка 13:30 – 14:30.

2. Анотація до курсу

Програма вивчення вибіркової навчальної дисципліни «Археологія раннього залізного віку» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Історія» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 032 Історія та археологія галузі знань 03 Гуманітарні науки.

Археологія – наука, що вивчає історію людства за матеріальними залишками діяльності людей. Зважаючи на те, що історію людства можна умовно розділити на два нерівномірних хронологічних періоди – доісторичний або дописемний, що охоплює кам'яну, мідно-кам'яну на добу бронзи та історичний (писемний або цивілізаційний), який на теренах України починається з кінця бронзової доби і охоплює увесь період раннього залізного віку, останній – ранній залізний вік, залишив по собі низку цікавих, іноді й легендарних свідчень про народи, які тут проживали. Ці свідчення є як писемними так і матеріальними, у вигляді як скупих історичних повідомлень так і залишків розлогіх археологічних пам'яток, розділених за належністю до певних археологічних культур. Ці культури, згідно певних традицій і впливів, можна дуже умовно розділити на гальштатські та латенські (для Західної, Центральної Європи та західних регіонів України), або ж на передскіфські, скіфські та сарматські пам'ятки і окремим напрямком античної археології. Іншими словами, ранній залізний вік – це час кардинальних змін на теренах Європи й України і все це – очима археології!

Отже, шановні студенти Вашій увазі пропонується цікава й захоплююча дисципліна, яка дасть змогу вам поглибити знання з археології раннього залізного віку.

3. Мета та цілі курсу

Метою вивчення дисципліни є формування у студентів наукового підходу у вивченні старожитностей раннього залізного віку України та Західної і Центральної Європи, ознайомити їх з основними досягненнями сучасної археологічної науки як у теоретичному, так і методичному напрямках, специфічною термінологією. Закласти платформу для подальшого накопичення наукового і практичного досвіду отриманих знань і використання їх у майбутній роботі істориків або археологів.

Також **цілями курсу** є ознайомлення студентів з археологічними культурами, що існували на території України у часи раннього залізного віку, ознайомити їх з історичними реконструкціями подій I тис. до н.е., які складені на базі поєднань історичних повідомлень та археологічних джерел; ознайомити з міграційними процесами та культурними взаємодіями різних народів (або археологічних культур), що мешкали на теренах України у досліджуваній період та ін.; зацікавити студентів вивчати давнє минуле України.

4. Формат курсу

Стандартний (очний, заочний)

5. Результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми підготовки фахівців здобувачі першого (бакалаврського) рівня вищої освіти повинні набути **наступних компетенцій**:

6 - Програмні компетентності	
Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми історії та археології у процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає застосування теорій і методів гуманітарних та соціальних наук та характеризується комплексністю і невизначеністю умов.
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК 03 Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу
	ЗК 05 Здатність до пошуку та аналізу інформації з досліджуваної проблеми з різних джерел.
	ЗК 06 Здатність робити смислові узагальнення та висновки, виявляти в інформаційних даних і концептах хибні й вразливі місця, суперечності та неповноту аргументації.
	ЗК 09 Здатність брати участь в інтелектуальних дискусіях, використовувати ввічливі форми звернення до опонента, концентруватися на значущих складових судження, не переходячи на особистості.
	ЗК 10 Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми, працювати в команді та самостійно, виявляти ініціативу.
ЗК 12 Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.	

	ЗК 14	Навички написання аналітичних і публіцистичних гуманітарних текстів, реферування, створення систематизованих оглядів спеціальної літератури. Дотримання стандартів академічного оформлення тексту.
	ЗК 16	Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.
Фахові компетентності спеціальності (ФК)	ФК01	Критичне усвідомлення взаємозв'язку між ключовими фактами, подіями, явищами і процесами в історії України та країн світу на різних етапах історичного розвитку.
	ФК 02	Усвідомлення відмінностей в історіографічних поглядах різних періодів та в різних контекстах.
	ФК 06	Здатність використовувати у професійній діяльності наукові праці та інформаційно-довідкові видання (бібліографічні довідники, путівники до архівних фондів, архівні описи тощо), сучасні інформаційно-пошукові системи.
	ФК 08	Здатність використовувати релевантні методи опрацювання історичних та археологічних джерел, зокрема інструментарій спеціальних історичних дисциплін, а також сучасні інформаційні технології для обробки історичних даних.
	ФК 09	Здатність використовувати фахові знання та професійні навички для виявлення, охорони та популяризації історико-культурної спадщини.
	ФК 10	Усвідомлення особливостей розвитку людства у дописемний період його історії та володіння базовими принципами і навичками дослідження даного періоду на емпіричному й теоретичному рівнях.
	ФК 13	Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією.
	ФК 15	Здатність здійснювати та організовувати археологічну діяльність.
7 - Програмні результати навчання		
	ПРН 01	Знати найважливіші факти історичного минулого українського народу та історії людства загалом, а також мати більш глибокі знання про певний історичний період або проблему.
	ПРН 02	Розуміти контекст і причини відповідних історичних подій та використовувати ці знання у професійній діяльності.
	ПРН 03	Володіти понятійно-категоріальним апаратом історичної науки, професійно оперувати науковими термінами, прийнятими у фаховому середовищі
	ПРН 04	Виявляти взаємозв'язки між процесами у минулому та на сучасному етапі, аналізувати суспільні процеси в історії України у контексті європейської та світової історії.

	ПРН 05	Вміти працювати з письмовими, речовими, етнографічними, усними, архівними та іншими історичними джерелами.
	ПРН 10	Застосовувати сучасні методики у процесі популяризації історії та археології, а також здійсненні різних видів педагогічної діяльності.
	ПРН 11	Здійснювати аналіз ситуацій з урахуванням історичного контексту та/або історичних передумов.
	ПРН 16	Володіти навичками організації та проведення (методикою) археологічних досліджень
	ПРН 17	Реконструювати знання методики викладання історії на практиці.
	ПРН 19	Володіти навичками організації науково-дослідної роботи.
	ПРН21	Використовувати сучасні інформаційно-пошукові системи для вирішення практичних завдань у галузі професійної діяльності.
	ПРН 23	Вміти акумулювати та поширювати кращий досвід професійної діяльності, інтегрувати досягнення інших наук для вирішення актуальних проблем історії та археології.

6. Обсяг і ознаки курсу

Найменування показників	Характеристика навчального курсу	
	денна форма навчання	
Освітня програма, спеціальність	032 Історія та археологія галузі знань 03 Гуманітарні науки	
Рік навчання/ рік викладання	2024-2025	
Семестр вивчення	П'ятий	
нормативна/вибіркова	Вибіркова	
Кількість кредитів ЄКТС	4 кредитів ЄКТС	
Загальний обсяг годин	120 год.	
Кількість годин навчальних занять	40 год.	
Лекційні заняття	26 год.	
Практичні заняття	0 год.	
Семінарські заняття	14 год.	
Лабораторні заняття	0 год.	
Самостійна та індивідуальна робота	80 год.	
Форма підсумкового контролю	Залік	

7. Пререквізити курсу

Вивчення дисципліни «Археологія раннього залізного віку» передбачає базові знання у студентів, які вони отримали вивчаючи наступні дисципліни: «Археологію України», «Археологію та методика польових археологічних досліджень», «Історію України», «Історію стародавньої Греції та Риму», «Спеціальні історичні дисципліни».

8. Технічне і програмне забезпечення

Вивчення курсу потребує спеціального матеріально-технічного та/або інформаційного забезпечення: проектор та ноутбук/персональний комп'ютер для презентацій у форматі MS Power Point, перегляду відеоматеріалів.

9. Політики курсу

«Правила гри» визначаються педагогічними принципами викладача. А тому студент зобов'язаний:

1. Не спізнюватись на заняття.
2. Не пропускати пари, а в разі пропуску передати тему семінарського заняття на консультації (щопонеділка на четвертій парі). Форма передачі семінарів – співбесіда чи завантаження матеріалів у систему moodle за умови дистанційного навчання. З пропущеними лекціями можна ознайомитися у цій же системі moodle на сторінці курсу.
3. Необхідно бути націленим на постійну, ініціативну самостійну роботу (і це вам зарахується ☺).
4. Проявляти академічну доброчесність: не підказувати, не списувати під час написання самостійних робіт і модульної контрольної роботи.
5. Необхідна для навчання література є на тій самій сторінці дисципліни у moodle, а за відсутності окремих книг/посібників/монографій/статейного матеріалу – там є гіперпосилання на доступну літературу і, при умові, що у вас взагалі немає інтернету або ж не вмієте гуглити - принесу вам особисто !☺! (в електронному вигляді). До речі, уся література, яку студенти не можуть знайти самостійно, буде надана викладачем виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам! Студенти заохочуються до використання також й іншої літератури та джерел, яких немає серед рекомендованих.

10. Система оцінювання та вимоги

Поточний контроль	МКР	Самостійна робота (ІНДЗ)	Екзамен	Сума
20	30	10	40	100

Оцінювання навчальних досягнень студентів здійснюється за рейтинговою системою зі 100-бальною шкалою та шкалою ECTS (A, B, C, D, E, FX, F) та національною шкалою (відмінно, добре, задовільно, незадовільно; зараховано, не зараховано).

Зі 100 балів, студент впродовж семестру може набрати максимально 100 балів, з яких:

20 – поточне оцінювання

30 – виконання студентами модульної контрольної роботи

10 – виконання студентами самостійної роботи 40 – складення екзамену.

Кінцева оцінка успішності студента формується шляхом додавання балів, що студент отримав за участь в роботі впродовж семестру та балів, який студент отримав на екзамені. Кінцева оцінка набуває вигляду як за національною шкалою, так за 100-бальною шкалою ECTS (A, B, C, D, E, FX, F). Студент вважається допущеним до підсумкового контролю при умові: обов'язкова присутність на лекційних заняттях, активність впродовж семестру, відвідування/відпрацювання усіх семінарських занять, виконання самостійної роботи, що передбачена навчальним планом дисципліни.

Критерії та норми оцінювання знань, умінь і навичок студентів з навчальної дисципліни. Розподіл балів, які отримують студенти:

1-3 бали (початковий рівень). Студент володіє матеріалом на рівні засвоєння окремих термінів, фактів без зв'язку між ними. Слабко усвідомлюється мета навчально-пізнавальної діяльності, даються відповіді лише за допомогою викладача на рівні «так» чи «ні».

4-6 балів (середній рівень). Студент володіє початковими знаннями з антропології, знає близько половини навчального матеріалу, здатний його відтворити. Проте слабо орієнтується в поняттях, визначеннях, а самостійне опрацювання навчального матеріалу з історії первісного суспільства викликає певні труднощі.

7-9 балів (достатній рівень). Студент вільно володіє вивченим матеріалом, вміє аналізувати і систематизувати інформацію, робить логічні висновки, використовує загальновідомі докази у власній аргументації. Подається чітке тлумачення понять, категорій з історії первісного суспільства, а самостійне опрацювання матеріалу не викликає труднощів. Виконуються прості творчі завдання з історії первісного суспільства.

10-12 балів (високий рівень). Студент має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності з історії первісного суспільства. Використовується широкий арсенал засобів для доведення своєї думки. Логічно і творчо викладається матеріал з історії первісного суспільства в усній та письмовій формі.

Базова література до дисципліни:

1. Винокур І.С., Телегін Д.Я. Археологія України: Підручник. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2008. 480 с.

2. Граков Б.Н. Ранний железный век. М.: МГУ, 1977.

3. Дараган М.Н. Начало раннего железного века в Днепровской Правобережной Лесостепи: монография. Київ : КНТ, 2011. 848 с.

4. Іллінська В.А., Тереножкін О.І. Скіфський період // Археологія УРСР. Т.2. Київ 1986.

5. Монгайт А.Л. Археологія Західної Європи. Бронзовий і залізний вік. М.: Наука, 1974. Т.2. 407 с.

6. Ранній залізний вік Східної Європи: збірник статей на пошану Ірини Шрамко / ред.: Сергій Скорий, Станіслав Задніков. Харків – Котельва: ХНУ імені В. Н. Каразіна; ІКЗ «Більськ», 2021. 336 с.

7. Скрипкин А.С. Кочевники Евразии и древние цивилизации: проблемы взаимодействия (актуальные проблемы исторического исследования) [Текст] : учеб. пособие. В 2 ч. Ч. I. Ранний железный век. Волгоград : Изд-во ВолГУ, 2018. 198 с.

8. Залізник Л.Л. Археологія України: Навчальний посібник. Київ : Либідь, 2005. 504 с.